

Förslag till framtidsstrategi - "Ett fungerande statsbidrag för full delaktighet och jämlikhet"

Inledning/bidragssystemet

Dagens statsbidragssystem har funnits i sin nuvarande form sen 2000 och bygger på Förordning (2000:7) om statsbidrag till handikapporganisationer samt Socialstyrelsens föreskrift SOSFS 2009:8. Beslut om bidrag fattas av Socialstyrelsen för ett år i taget efter årlig ansökan.

Syftet med statsbidraget

Syftet med statsbidraget är att stödja handikapporganisationer i deras arbete för full delaktighet och jämlikhet i samhället för personer med funktionshinder.

Förutsättningar för statsbidrag

Organisationens ändamål ska vara att förbättra livsvillkoren för personer med funktionshinder och bevaka deras intressen. Organisationen ska till övervägande del bestå av personer med funktionshinder. Om organisationens verksamhet rör barn eller personer vars funktionshinder innebär svårigheter att själva tillvarata sina rättigheter kan den till övervägande del bestå av närstående.

För att få statsbidrag ska organisationen

1. verka för förändringar inom ett flertal samhällsområden
2. vara demokratiskt uppbyggd,
3. vara partipolitiskt och religiöst obunden,
4. ha en riksomfattande organisation med föreningsliv i minst tio län,
5. ha bedrivit verksamhet under minst två år samt
6. ha minst 500 medlemmar.

Statsbidrag lämnas i form av grundbidrag (550 000 till varje förening), medlemsbidrag (40 %), föreningsbidrag (40 %), merkostnadsbidrag (20%) och medel för samarbete (5,4 %).

Merkostnadspoäng ges till den organisation som till följd av medlemmarnas funktionshinder har merkostnader för

- personlig service 2 poäng
- anpassningsåtgärder 1,5 poäng
- arbetsformer 1 poäng
- miljöhänsyn 0,5 poäng.

Merkostnadspoängen viktas sedan beroende på medlemsantal.

- Upp till 1 000 medlemmar 25 procent
- 1 001–2 500 medlemmar 50 procent
- 2 501–10 000 medlemmar 75 procent
- Mer än 10 000 medlemmar 100 procent

Villkor och redovisning

Organisationens årliga redovisning ska innehålla

1. en ekonomisk redovisning,
2. uppgift om bidragets andel av den totala omslutningen,
3. uppgift om medlemsantal,
4. en redovisning av samarbetsmedlens användning samt
5. en förenklad verksamhetsberättelse över hur de delsyften uppfyllts som regeringen angivit för bidraget i regleringsbrevet till Socialstyrelsen.

Bakgrund

Statsbidragets andel av organisationernas totala finansiering ser mycket olika ut, beroende på bl a storlek, andel i befolkningen med respektive diagnos/funktionsnedsättning, donationer, finansiering från lotteriverksamhet som Postkodlotteriet etc. Statsbidraget är dock garanten för samtliga organisationers grundfinansiering, som möjliggör full delaktighet och jämlikhet oberoende av övriga förutsättningar.

Statsbidrag till handikapporganisationer utgår för 2022 med 188 742 000 kronor per år. Denna summa höjdes senast 2015 med 6 miljoner kronor och innan dess med 20 miljoner kronor 2007 i samband med att nuvarande fördelning mellan de olika bidragsdelarna fastslogs. Små justeringar gjordes i början av 2000-talet. Alla bidragsberättigade organisationer delar på summan.

Statsbidrag (miljoner kronor)

2001	2021
157 248	188 742

Antal statsbidragsberättigade organisationer

2:a halvåret 2000/2001	2021
44	63

Konsumentprisindex utveckling under perioden

2001	2021
267,10	343,19

Källa: SCB

Löneutveckling under perioden

2001	2020
21 300	36 100

Källa: SCB Löneutveckling, samtliga sektorer

Prisbasbelopp under perioden

2001	2021
36 900	47 600

Sammanlagt ekonomisk urholkning

Prisbasbeloppet och KPI har under perioden 2001 - 2021 ökat med 29 %.

Lönerna har under perioden 2001 - 2020 ökat med 70 %.

Statsbidraget har under tidsperioden 2001 - 2021 ökat med 20 %.

Samtidigt har antalet organisationer som delar på statsbidraget ökat med hela 44 %.

Det är en väsentlig urholkning som skett av organisationernas bidrag. Detta ska ställas mot de förväntade ökningen som ställs på medverkan från Civilsamhället inom olika samhällsområden.

Syftet med statsbidraget

Statens syfte med statsbidraget är att stödja handikapporganisationerna i deras arbete för full delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättningar. Samhället anser det viktigt att organisationerna har förutsättningar att arbeta för sådana förändringar i samhället som förbättrar medlemmarnas livsvillkor.

MR konventionen

Sverige antog FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (15 januari 2009). Artikel 4, punkt 3 anger "I utformning och genomförande av lagstiftning och riktlinjer för att genomföra denna konvention och i andra beslutsfattande processer angående frågor som berör personer med funktionsnedsättning ska konventionsstaterna nära samråda med och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning, däribland barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dem".

Samråd/samverkan

Den Funktionshinderspolitik som styr myndigheterna verksamhet innebär att Funktionsrätt Sverige genom sina medlemsorganisationer är representerade i omkring 30 myndigheters brukarråd på nationell nivå. Organisationerna är representerade i det arbete som pågår med

Nationella Riktlinjer liksom arbetet inom Nationella Programområden och Patientcentrerade sammanhållna vårdflöden för kunskapsstyrning inom vård och omsorg.

Detta är några exempel på områden där den institutionaliserade samverkan ökat för organisationerna under senaste decennierna parallellt med det etablerade påverkansarbetet kring utredningar, remisser etc.

Det tas för givet att organisationernas medverkan i dessa sammanhang sker utan extra ersättning i och med att de erhåller statsbidrag för att arbeta för full delaktighet och jämlikhet samt att förbättra livsvillkoren för personer med funktionshinder och bevaka deras intressen.

Konsekvenser

Viktigt och helt avgörande är att organisationerna ges faktiska förutsättningar i arbetet att förbättra sina medlemmars livsvillkor och organisationernas bidrag till samhällsutveckling.

Den successiva urholkning av medlen som uppstår genom att nya organisationer beviljas statsbidrag samtidigt som ingen årlig uppräkningskopplat till kostnadsökningar sker.

Idag innebär det att så gott som samtliga förbund genomför personalminskningar och tvingas prioritera bort delar eller helheter av viktig verksamhet.

Det är oerhört positivt att organisationernas kompetens efterfrågas i allt högre grad, men samtidigt påverkar den ekonomiska utarmningen möjligheterna att fullgöra uppdragen med kvalitet och kompetens.

Andra faktorer som påverkar organisationerna är bl.a. att lönebidragensamtidigt urholkas, att kraven på ekonomisk redovisning ökar, ökade administrativa krav genom t ex GDPR och ökad digitalisering ställer allt större krav på organisationernas administration.

Parallellt med det urholkade statsbidraget minskar också lokala och regionala stöd till föreningarna, vilket påverkar rekryteringen av nya medlemmar och på sikt förbundens legitimitet som företrädare.

Förslag

Årlig uppräknig

Statsbidraget utgör den huvudsakliga finansieringskällan för flertalet förbund. För att förbunden ska kunna fullgöra sitt uppdrag som företrädare för personer med funktionsnedsättning krävs en årlig uppräknig av statsbidraget. I ett första steg en höjning som täcker den reella minskning som pågått de senaste 20 åren. Därefter en indexerad uppräknig baserad på KPI.

Nya förbund nya medel

Det faktum att bidraget kan minska kopplat till fler organisationer gör det också omöjligt för förbunden att ha långsiktiga ekonomiska planer. Sedan det nya statsbidraget infördes 2000 har runt 20 nya organisationer godkänts av Socialstyrelsen som statsbidragsberättigade utan att några nya medel tillförts för att kompensera för detta. Det är det viktigt att systemet tillförs nya medel när ytterligare organisationer godkänns och inte att konsekvenserna läggs på organisationerna genom minskade bidrag. Uppräknig av bidraget utifrån tillkommande organisationer kan lämpligen göras för varje år utifrån antal nya organisationer föregående år.

Företrädarsättningar

När myndigheter som efterfrågar vår kunskap och expertis i en ofta reglerad samverkan ska den givetvis ersättas med ett rimligt arvode samt ersättning för direkta kostnader som resor och boende. Det är viktigt att detta inte finansieras med statsbidraget som tillhör demokratiarbetet som har ett annat och eget fristående syfte.

Pågående utredning

I november 2016 beslutade regeringen att ge Socialstyrelsen i uppdrag att göra en översyn av förordningen (2000:7) om stöd till handikapporganisationer.

I direktivet angavs ett jämställdhetsperspektiv bör beaktas. Stödet till funktions-hinderorganisationerna ska främja demokrati och delaktighet, med respekt för jämställdhet och människors lika värde. Översynen bör även inkludera de behov av förordningsändringar som Socialstyrelsen identifierar, definiera vad som i förordningen bör avses med funktionshinderorganisation samt beakta följande:

- inriktningen för organisationens arbete
- organisationernas storlek
- förändrade former för organisering i förhållande till tidigare krav
- medlemsantal i förhållande till representation av en unik målgrupp
- stöd för intressepolitik i förhållande till medlemsbehoven

- representation och legitimitet från målgruppen
- komplexiteten i behoven och förutsättningarna hos medlemmarna
- merkostnader på grund av målgruppens specifika behov
- omfattningen av organisationernas verksamhet
- samarbetsstrukturers villkor
- geografiska förutsättningar beroende på målgrupp

Förslaget ska ha de beviljade ekonomiska ramarna som utgångspunkt. Uppdraget redovisades till Socialdepartementet den 15 december 2017.

/ Leif Degler
Ordförande
Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft
2022-02-18